

PROSLAVA DANA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI I 165. OBLJETNICE NJEZINA OSNUTKA TE OBJAVA IMENA DOBITNIKA NAGRADE HAZU ZA 2025., GOVOR PREDSJEDNIKA HAZU AKADEMIKA VELIMIRA NEIDHARDTA

Poštovane dame i gospodo, akademkinje i akademici, dobitnici Nagrade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, predstavnici državne i gradske vlasti te znanstvenog, kulturnog, obrazovnog i crkvenog života, dragi gosti!

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti upravo danas slavi svoj dan, u spomen na odluku Hrvatskog sabora koji je 29. travnja 1861. pod predsjedanjem hrvatskoga bana Josipa Šokčevića, a na prijedlog đakovačkoga i srijemskog biskupa Josipa Jurja Strossmayera donio odluku o njenom osnutku.

Slavimo, dakle, 165 godina od osnutka najviše hrvatske znanstvene i umjetničke institucije, važnog događaja ne samo za hrvatsku znanost, umjetnost i kulturu, nego i za samu osnovu našeg nacionalnog identiteta i hrvatske domovinske samosvijesti.

U ovoj svečanoj prigodi prisjetimo se događaja od prije 160 i više godina i procesa konstituiranja naše Akademije koji se odvijao u nekoliko koraka i u ne baš povoljnim političkim uvjetima.

Da bi saborska odluka o osnivanju od 29. travnja 1861. postala pravovaljana trebao ju je potvrditi Franjo Josip I. To se dogodilo 7. ožujka 1863., a zatim je 4. ožujka 1866. došla carska potvrda Akademijinih pravila predloženih od Hrvatskoga sabora.

Franjo Josip I. je 9. svibnja 1866. potvrdio prve članove koje je 12. ožujka izabrao Hrvatski sabor. To su bili Janez Bleiweiss, Mirko Bogović, Vatroslav Jagić, Ivan Kukuljević Sakcinski, Šime Ljubić, Antun Mažuranić, Pavao Muhić, Franjo Rački, Jovan Subotić, Josip Schlosser, Bogoslav Šulek, Josip Torbar, Adolf Veber Tkalčević i Živko Vukasović.

Franjo Josip I. je 2. srpnja dozvolio da se Akademija proglasi konstituiranom te je prva njezina sjednica održana 22. srpnja 1866. Njome je predsjedavao Josip Schlosser kao najstariji član (imao je 58 godina). Dva dana kasnije usvojen je poslovnik, a 25. srpnja članovi su

se razdijelili u razrede: Historičko-filološki, Filozofičko-juridički i Matematičko-prirodoslovni, te su izabrali njihove predstojnike.

I napokon, na sjednici 26. srpnja 1866. Josip Schlosser proglasio je Akademiju konstituiranom.

Biskup Josip Juraj Strossmayer aklamacijom izabran za pokrovitelja Akademije, a za prvog predsjednika tajnim je glasanjem izabran Franjo Rački. Njihov izbor Franjo Josip potvrdio je 10. travnja 1867.

Budući da su se Ivan Kukuljević i Antun Mažuranić zahvalili na izboru, Sabor je 4. prosinca 1866. izabrao još četiri člana: Đuru Daničića, Matiju Mesića, Mirka Šuhaja i Ljudevita Vukotinovića.

I tako je naša Akademija počela s radom, a javna svečanost njena otvaranja održana je 28. srpnja 1867. u Preporodnoj dvorani na Gornjem gradu, prvom Akademijinom sjedištu, gdje je glavni govornik bio biskup Strossmayer.

Taj dugi hod kroz 160 godina povijesti ostvaren je prvenstveno zahvaljujući neprijepornom stvaralačkom i moralnom autoritetu Akademijinih članova – onih koji su je gradili nekada i nas koji je nosimo danas.

Kao osamnaesti Akademijin predsjednik, želim izraziti duboku zahvalnost generacijama akademika, velikana hrvatske znanosti i umjetnosti. Od vizionarske 1861. do danas, Akademija se potvrdila kao ključni čuvar naše samosvojnosti u procesu izgradnje moderne hrvatske nacije i milenijske težnje stvaranja samostalne hrvatske države. Izborena je jedinstvom hrvatskoga naroda i uznesena hrabrošću hrvatskih branitelja.

Kao i ranijih godina, i ovaj dan Hrvatske akademije slavimo u privremenom Akademijinom sjedištu, u njenoj Knjižnici, djelu slavnog Hermana Bollea čija se stota godišnjica smrti navršila 17. travnja. U jesen se planira dovršetak obnove Akademijine palače, povratak i svečano otvorenje. Tada ćemo se nakon niza godina iščekivanja okupiti u obnovljenom atriju, pred Bašćanskom pločom sa spomenom hrvatskoga kralja Zvonimira, upravo u vrijeme kad će se navršavati 950. godišnjica njegove krunidbe, u crkvi svetih Petra i Mojsija u Solinu.

Zvonimirov jubilej skladno se nadovezuje na Tomislavov jubilej, na 1100. godišnjicu uspostave Hrvatskog kraljevstva koju smo svečano proslavljali 2025., zajedno s časnim nacionalnim institucijama.

Hrvatska akademija danas ima 129 redovitih članova, 100 dopisnih članova sa svih strana svijeta i 72 člana suradnika, a za tri tjedna birat ćemo nove članove. Akademija ima i 207 zaposlenih, među njima 82 doktora znanosti. Svi oni djeluju u Zagrebu i u još 16 hrvatskih gradova, u 27 Akademijinih znanstvenoistraživačkih zavoda, 7 muzejsko-galerijskih jedinica, u Knjižnici i Arhivu Akademije te u Arboretumu u Trstenom.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u svojim muzejima, arhivima i knjižnicama čuva neprocjenjivo nacionalno kulturno blago, a prostori u kojima djeluje, u Zagrebu i diljem Hrvatske, pretežno su zaštićeni spomenici kulturne graditeljske baštine. Brigu o njima jednakim marom Akademija nastavlja i danas kako bi tu kulturnu baštinu primjereno predala budućim naraštajima hrvatskoga naroda.

Velik dio aktivnosti Akademije u proteklih šest godina odnosi se na obnovu zgrada stradalih u potresima 2020., no taj proces nije prekinuo uobičajene djelatnosti, o čemu svjedoče prošlogodišnja održana 253 događanja, od toga 114 znanstvenih skupova, kongresa, simpozija i okruglih stolova, 56 predavljanja knjiga, književnih večeri, projekcija filmova i manifestacija, 39 predavanja, 15 izložbi, deset svečanosti i dodjela nagrada, dva koncerta, pet skupština i osam komemoracija. Velik broj tih aktivnosti ostvarile su Akademijine jedinice izvan Zagreba koje nisu bile pogođene posljedicama potresa.

Izdavačka djelatnost HAZU djelatno se nastavlja te su u 2025. objavljene 94 publikacije. Potporom Zaklade Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti objavljeno je 49 svezaka, a među njima je 20 Akademijinih izdanja. Članovi HAZU izvan Akademije objavili su još 79 knjiga, tako da su, zahvaljujući Akademiji i njezinim članovima, u 2025. objavljene ukupno 202 publikacije. Od svojeg osnutka do kraja 2025. godine, Akademija je objavila ukupno 7095 svezaka raznovrsnih publikacija.

U razdoblju od 160 godina neprekinutoga rada Akademija je svjedočila svjetskim društvenim potresima i prolazila kroz niz nametnutih državnih tvorevina i ideoloških zabluda da bi napokon dočekala Republiku Hrvatsku i trajno usvojila svoje hrvatsko ime. Na tim čvrstim i davnim temeljima u kojima se isprepliće i tisućljetna baština hrvatskoga kraljevstva počiva i

današnja Hrvatska, sa svojom Akademijom koja je svijest i savjest hrvatske nacije, čuvar hrvatske baštine, promicatelj znanstvenog razvoja i umjetničke kreativnosti kao djelatnog hrvatskog doprinosa globalnom napretku i baštini čovječanstva.

Svoje rođendane Hrvatska akademija od 1993. slavi promicanjem suvremene hrvatske znanosti i umjetnosti dodjelom nagrade za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj.

Poštovane dobitnice i dobitnici, vi ste ti koji pomiču granice znanja i stvaralaštva. Ovom nagradom odajemo počast vašem trudu u protekloj godini. Neka vam diplome koje ćete primiti budu poticaj za buduće stvaralaštvo – kako biste nastavili obogaćivati riznicu znanja i umjetnosti, pronoseći pritom ime i ugled svoje domovine.

Pozivam predsjednika Odbora za nagrade HAZU akademika Josipa Madića da započne svečanost dodjele Nagrade Hrvatske akademije.

Zahvaljujem.